

הלכות ברכות פרק ח

פרק ח

ברכת הפירות

כלל ברכת הפירות

א.

כל פירות האילן מברכין עליהן בתחילה בורא פרי העץ, ובסוף בורא נפשות רבות, חוץ מחמשת המינים הכתובין בתורה, והן ענבים ורימונים ותאנים וזיתים ותמרים, שהוא מברך עליהן בסוף ברכה אחת מעין שלש. וכל פירות הארץ והירקות מברכין עליהן בתחילה בורא פרי האדמה, ולבסוף בורא נפשות רבות. ודברים שאין גידוליהן מן הארץ, כגון בשר וגבינה ודגים וביצים ומים וחלב ודבש וכיוצא בהן, בתחילה מברך שהכל, ולבסוף בורא נפשות רבות. והשותה מים שלא לרוות צמאו, אינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו:

סוחט פירות

ב.

הסוחט פירות והוציא מהן משקין, מברך עליהן בתחילה שהכל, ולבסוף בורא נפשות רבות, חוץ מן הענבים והזיתים, שעל היין הוא מברך בתחילה בורא פרי הגפן, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש,

ועל השמן הוא מברך בתחילה בורא פרי העץ.

במה דברים אמורים, שהיה חושש בגרונו, ושתה השמן עם מי השלקות וכיוצא בהן, שהרי נהנה בשתייתו,

אבל אם שתה השמן לבדו, או שלא היה חושש בגרונו - מברך עליו **שהכל**, שהרי לא נהנה בטעם השמן:

פירות מבושלים

א.

פירות או ירקות שדרכן להיאכל חיים, אם בישלן או שלקן, מברך עליהן בתחילה **שהכל**, ולבסוף **בורא נפשות רבות**.

וירקות שדרכן להיאכל שלוקין, כגון כרוב ולפת, אם אכלן חיים, מברך עליהן בתחילה **שהכל**.

ודברים שדרכן להיאכל חיים ומבושלין, אכלן בין חיים בין מבושלין, מברך עליהן בתחילה ברכה הראויה להן,

אם היו פירות עץ - מברך **בורא פרי העץ**,

ואם היו פירות אדמה או ירקות - מברך **בורא פרי האדמה**:

ד.

ירקות שדרכן להישלק ששלקן, מברך על מי שלק שלהן **בורא פרי האדמה**. והוא ששלקן לשתות מימיהן, שמימי שלקות כשלקות במקום שדרכן לשתותן.

דבש תמרים - מברכין עליו תחילה **שהכל**,

אבל תמרים שמיעכן בידו והוציא גרעינין שלהן ועשיין כמו עיסה - מברך עליהן בתחילה בורא פרי העץ, ולבסוף ברכה אחת מעין שלש:

הקנים המתוקים שסוחטין אותן ומבשלין מימיהן עד שיקפה וידמה למלח,
 כל הגאונים אמרו שמברכין עליו **בורא פרי האדמה**,
 ומקצת אמרו **בורא פרי העץ**.

וכן אמרו שהמוצץ אותן קנים מברך **בורא פרי האדמה**.
 ואני אומר שאין זה פרי, ואין מברכין עליו אלא **שהכל**. לא יהיה דבש אלו
 הקנים שנשתנה על ידי האור, גדול מדבש תמרים שלא נשתנה, ומברכין
 עליו **שהכל**:

הקור, והוא ראש הדקל שהוא כמו עץ לבן - מברך עליו בתחילה **שהכל**.
 קפרס של צלף מברכין עליו **בורא פרי האדמה**, מפני שאינו פרי.
 והאביונות של צלף הן הפרי, שהן כצורת תמרים דקין קטנים, מברך עליהם
בורא פרי העץ:

הפלפלין והזנגביל, בזמן שהן רטובין, מברך עליהן תחילה **בורא פרי האדמה**.
 אבל יבשים אינן טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהן, מפני שהן תבלין
 ואינן אוכל.
 וכן אכלין שאינן ראויין לאכילה, ומשקין שאינן ראויין לשתייה, אינן טעונין
 ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהן:

הפת שעיפשה, ויין שהקרים, ותבשיל שעברה צורתו, והגובלות שהן פגין,
 והשכר, והחומץ, והגובאי, והמלח, והכמהין, והפטירות - על כולן הוא מברך
תחילה שהכל נהיה בדברו.

וכל שמברכין לפניו שהכל, מברכין לאחריו בורא נפשות רבות על כל מה שברא חי העולמים.

וכל הטעון ברכה לאחריו, טעון ברכה לפניו:

יין משמרים

ט.

שמרים שנתן עליהן שלשה והוציא ארבעה - מברך עליהן בורא פרי הגפן, שזה יין מזוג הוא.

הוציא פחות מארבעה, אף על פי שיש בהן טעם יין - מברך עליהן תחילה שהכל:

שינוי בברכות

י.

בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה - יצא,

ועל פירות הארץ בורא פרי העץ - לא יצא.

ועל הכל אם בירך שהכל נהיה בדברו - יצא, אפילו על הפת ועל היין:

יא.

לקח כוס של שכר בידו, והתחיל הברכה על מנת לומר שהכל, וטעה ואמר בורא פרי הגפן - אין מחזירין אותו.

וכן אם היו לפניו פירות הארץ, והתחיל הברכה על מנת לומר בורא פרי האדמה, וטעה ואמר בורא פרי העץ - אין מחזירין אותו.

וכן אם היה לפניו תבשיל של דגן, ופתח ובירך על מנת לומר בורא מיני מזונות, וטעה ואמר המוציא לחם - יצא.

מפני שבשעה שהזכיר השם והמלכות, שהן עיקר הברכה, לא נתכוון אלא לברכה הראויה לאותו המין, והואיל ולא היה בעיקר הברכה טעות, אף על פי שטעה בסופה - יצא, ואין מחזירין אותו:

יב.

כל הברכות האלו שנסתפק לו בהן אם בירך אם לא בירך - אינו חוזר ומברך, לא בתחילה ולא בסוף, מפני שהן מדברי סופרים.

הכנים אוכלים בלא ברכה

שכח והכנים אכלין לתוך פיו בלא ברכה,

אם היו משקין - בולען ומברך בסוף,

ואם היו פירות שאם זרקן יימאסו, כגון תותים וענבים - מסלקן לצד

אחד ומברך, ואחר כך בולען,

ואם אינן נמאסין, כגון פולים ואפונים - פולטן מפיו עד שיברך ופיו

פנוי, ואחר כך יאכל:

יג.

היו לפניו מינים הרבה,

אם היו ברכותיהן שוות - מברך על אחד מהן ופוטר את השאר,

ואם אין ברכותיהן שוות - מברך על כל אחד מהן ברכה הראויה לו, ואי

זה מין שירצה להקדים מקדים.

ואם אינו רוצה בזה יתר מזה,

אם יש ביניהן אחד משבעת המינים - עליו הוא מברך תחילה.

וכל הקודם בפסוק קודם לברכה.

והשבעה הן האמורין בפסוק זה, "ארץ חטה, ושעורה, וגפן ותאנה,

ורמון, ארץ זית שמן, ודבש" (דברים ח"ח), ודבש זה הם התמרים.

והתמרים קודמין לענבים, שהתמרים שני לארץ והענבים שלישי
לארץ:

נוסח ברכה אחת מעין שלש

יד.

ברכה אחת שמעין שלש של חמשת מיני הפירות ושל יין, היא של מיני
הדגן,

אלא שעל הפירות הוא אומר על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל
ארץ חמדה וכו',

ועל היין הוא אומר על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה
וכו',

וחותם בשתיהן על הארץ ועל הפירות.

ואם היה בארץ ישראל, חותם בהן על הארץ ועל פירותיה.

ויש מי שמוסיף בברכה שמעין שלש קודם חתימה כי אל טוב ומטיב אתה,
שהוא עין ברכה רביעית.

ויש מי שאומר שלא תיקנו ברכה רביעית אלא בברכת המזון בלבד:

טו.

שתה יין ואכל תמרים ואכל תבשיל של חמשת מיני הדגן - מברך באחרונה
ככה,

ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי
הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה
שרצית והנחלת את אבותינו וכו',

וחותם ברוך אתה י"י על הארץ ועל המחיה והפירות:

אבל אם אכל בשר ושתה יין - מברך בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.

אכל תאנים או ענבים ותפוחים ואגסים וכיוצא בהן - מברך בסוף ברכה אחת מעין שלש, והיא כוללת הכל, מפני שכולן פירות העץ הן.
וכן כל כיוצא בהן: